

PHÁT TRIỂN ĐÔ THỊ BỀN VỮNG

Rất khó để đưa ra được một định nghĩa hay hệ khái niệm được coi là thống nhất về phát triển đô thị bền vững vì bản chất đa dạng và đa chiều của đối tượng nghiên cứu. Bài này chỉ có ý định đưa ra các nguyên tắc chung và mục đích cần hướng tới của phát triển đô thị bền vững mà thôi.

Mới và cũ đan xen là hình ảnh dễ nhận thấy của phát triển đô thị tại TP.HCM

Trên thực tế, khái niệm “phát triển đô thị bền vững” rất đa dạng. Về quản lý hành chính đô thị, người ta nhấn mạnh đến mối quan hệ giữa cơ quan công quyền và người dân, về môi trường thì nhấn mạnh đến thái độ ứng xử của thế hệ hiện tại trong việc khai thác tài nguyên để dành lại cho các thế hệ mai sau. Chưa kể mỗi quốc gia tùy theo từng đặc điểm chính trị, kinh tế, văn hóa và xã hội ở mỗi giai đoạn lại đưa ra những định nghĩa cũng như các tiêu chí riêng của mình.

Lấy con người làm trung tâm của sự phát triển

Phát triển nào mà không phải vì con người, hướng hồ là phát triển đô thị. Nhưng trong thời phong kiến người ta xây cả một thành phố, một cung điện vì một ông vua, một mỹ nữ, và ngày nay điều đó không phải là đã hết. Việc phát triển hẳn cả một thành phố, một khu công nghiệp đôi khi chỉ vì một ý đồ chính trị của một nhóm người cần chứng minh một điều gì đó. Việc mở một con đường hay nắn lại cả một khu phố vì nơi đó có nhà mình, anh em bà con là chuyện không lạ.

Ở đất nước chúng ta, có nhiều vị lãnh đạo muốn để lại dấu ấn lịch sử đã ra những quyết định phát triển hết sức lạ lùng và có phần bất thường. Thêm vào đó nữa là những ápphe, những khoản tiền ma quỷ có thể làm xuất hiện những công trình tai hại cho người dân mà hậu quả và tai tiếng xấu của nó còn hành hạ các thế hệ mai sau. Những hiện tượng tham nhũng trong các dự

án phát triển, các công trình xây dựng nhà ở, các công trình kỹ thuật ở TP.HCM rõ ràng cho thấy nhiều quan chức quan tâm đến phát triển cho chính họ hơn là cho cộng đồng.

Cân bằng giữa mục tiêu phát triển kinh tế và môi trường tự nhiên

Mỗi thành phố hiện đại và hoành tráng ở nơi này chính là kết quả của sự tước đoạt tài nguyên ở nơi khác mang đến, có khi là ở các quốc gia khác. Sau khi sử dụng hết công năng và lấy đi hết giá trị sử dụng cần thiết từ gỗ, dầu mỏ, than đá..., người ta thải ra khói bụi, rác thải công nghiệp, nước bẩn mà người được thừa hưởng chủ yếu là những người dân sống ở ngoại thành của một thành phố.

Đổi lại sự hoành tráng của đô thị là sự tàn tạ và héo mòn của bà mẹ thiên nhiên vĩ đại. Chính vì thế mà một trong số các nguyên tắc quan trọng nhất được nêu ra cho phát triển bền vững là: “Phát triển bền vững cần phải đáp ứng các nhu cầu của thế hệ hiện tại mà không phương hại đến khả năng của chúng ta đáp ứng các nhu cầu của các thế hệ trong tương lai”.

Cân đối giữa tăng trưởng kinh tế và xã hội

Cuộc khủng hoảng tài chính bắt đầu từ ngày 1-7-1997 làm cho một loạt các nước châu Á bị thụt lùi khoảng 5-7 năm. Khởi đầu từ Thái Lan, phản ứng dây chuyền dẫn tới các nước Indonesia, Singapore, Hàn Quốc... Thái Lan đã vay tiền của IMF, của Mỹ nhằm tập trung phát triển các dự án hạ tầng kỹ thuật khổng lồ, hàng trăm tòa cao ốc mọc lên ở trung tâm thành phố với kỳ vọng sẽ kiếm lời từ việc cho thuê văn phòng, nhà ở, nhưng điều mong ước này không trở thành hiện thực mà đưa đến thảm họa do đến kỳ trả nợ mà các công trình chưa đưa vào khai thác hoặc khai thác không hiệu quả. Đây là một ví dụ cho việc mất cân đối giữa phát triển kinh tế và xã hội.

VN là một quốc gia nghèo nhưng tiền vay nợ cũng đến gần 30 tỉ USD, tính ra mỗi đầu người dân từ già đến trẻ phải nợ nước ngoài khoảng 300 USD. Một ví dụ rất điển hình là chúng ta đang sử dụng vốn ODA không hiệu quả, rất nhiều dự án lớn vay tiền của WB nhưng hiệu quả kém mà không biết đến bao giờ mới trả nợ được. Người ta còn đưa rất nhiều ví dụ khác như duy kinh tế coi nhẹ văn hóa và xã hội, đưa đến khoảng cách giàu nghèo, xung đột xã hội, mâu thuẫn tôn giáo ngày một gia tăng do chỉ tập trung sự quan tâm vào “tăng trưởng, tăng trưởng và tăng trưởng”.

Phát triển hài hòa giữa con người với công nghệ - kỹ thuật

Công nghệ - kỹ thuật mang lại cho cuộc sống chúng ta nhiều điều tốt đẹp, nhưng cũng mang lại thật nhiều phiền toái. Đường cao tốc là thủ phạm của việc chia rẽ và cách ly các cộng đồng dân cư cho dù họ không sống ở các hòn đảo giữa biển khơi. Điện thoại làm cho thông tin nhanh hơn nhưng quan hệ của con người lại lỏng lẻo hơn.

Công nghệ thực phẩm tạo ra các loại thức ăn nhanh giúp chúng ta tiết kiệm thời gian nhưng bữa cơm gia đình dường như biến mất. Computer làm cho thế giới nhỏ lại nhưng cũng chính nó khiến cuộc sống tẻ nhạt hơn. Mặt trái của công nghệ - kỹ thuật hiện đại ngày càng bộc lộ làm cho chúng ta phải suy nghĩ và thận trọng hơn trong việc sáng tạo và sử dụng nó trong cuộc sống.

Đảm bảo phát triển đa văn hóa và đời sống đạo đức, tinh thần của các nhóm người khác biệt nhau

Hầu như tất cả các thành phố lớn đều mang màu sắc của đa văn hóa. Đây là điểm được coi là quan trọng nhất và cũng là đặc điểm lớn nhất của đô thị hiện đại, đặc biệt có ý nghĩa trong thời đại toàn cầu hóa. Bất cứ một thành phố nào cũng có sự đa dạng và khác biệt về tôn giáo, dân tộc, quan điểm chính trị, phong tục tập quán, thói quen văn hóa. Nếu người cầm quyền không đảm bảo được quyền phát triển đa văn hóa thì nhất định sẽ xảy ra xung đột. Cuộc nổi dậy của người nhập cư ở Pháp kéo dài ba tuần tháng 1-2005 với 9.000 xe hơi bị đốt là một ví dụ điển hình cho trường hợp này.

Đảm bảo an ninh, hòa bình, trật tự và ổn định xã hội

Một thành phố giàu có, đầy ắp hàng hóa, đầy đủ tiện nghi nhưng con người sống trong nó luôn cảm thấy bất an, tính mạng bị đe dọa, rủi ro cao, cuộc sống bấp bênh thì đó không thể gọi là

thành phố phát triển bền vững dưới bất kỳ khía cạnh nào. Thành phố bền vững phải có trật tự kỷ cương xã hội, tinh thần thượng tôn pháp luật được đề cao.

Đảm bảo sự tham gia dân chủ của người dân trong tiến trình phát triển đô thị

Một thành phố muốn phát triển bền vững thì phải được người dân ủng hộ và chung tay đóng góp ở các lĩnh vực và cấp độ khác nhau. Công cuộc phát triển đô thị phải có sự đóng góp và chia sẻ của tất cả mọi người từ vị thị trưởng đến người đạp xích lô, người bán hàng rong. Để việc “đồng tham gia” thành công phải có cơ chế rõ ràng và các điều kiện đảm bảo cho cơ chế ấy vận hành về mặt pháp lý, diễn đàn, cơ sở vật chất. Những chương trình làm xanh thành phố, giảm ngập lụt, giảm tắc nghẽn giao thông, phòng chống tội phạm chỉ có hiệu quả khi mà người dân coi đó là công việc của mình chứ không phải của những nhà chính trị.

Công bằng xã hội trong đời sống kinh tế

Công bằng là một mục tiêu và tiêu chí quan trọng về khía cạnh xã hội của phát triển đô thị bền vững. Chắc chắn là có mức thu nhập khác nhau, hình thành nên các nhóm người giàu nghèo khác nhau trong một thành phố bất kỳ nào đó.

Nhưng trong một đô thị được coi là phát triển bền vững thì mọi người phải được bình đẳng trong khi tiếp cận các cơ hội như giáo dục, chăm sóc sức khỏe, tìm kiếm việc làm, cải thiện đời sống, cư trú. Những người thuộc nhóm yếu thế hay “dễ tổn thương” như người già cô đơn, trẻ em mồ côi, phụ nữ đơn thân, đông con, người tật nguyền phải được quan tâm đúng mức. Mọi người trong xã hội phải được bảo đảm bằng các loại quỹ phúc lợi xã hội để không bao giờ bị rơi xuống đáy xã hội trở thành tội phạm hay tự tử.

Đảm bảo hài hòa giữa các thế hệ

Trong một thành phố, nhất là những thành phố có nhiều tuổi, sẽ có rất nhiều thế hệ chung sống với nhau. Không phải bao giờ và lúc nào mối quan hệ giữa các thế hệ cũng tốt đẹp. Điều này